

Lettre à Pythoclès d'Epicure = DL X, 84-116 - éd. Hicks

Auteur(s) : Diogène Laërce ; Epicure

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

16 Fichier(s)

Mots clés

[Hicks, Robert Drew \(1850-1929\)](#)

Comment citer cette page

Diogène Laërce ; Epicure, Lettre à Pythoclès d'Epicure = DL X, 84-116 - éd. Hicks, 1925

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 28/01/2026 sur la plate-forme EMAN :
<https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/7>

Copier

Présentation du document

Date1925

Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Contributeur(s)Giovacchini, Julie

LangueGrec ancien

SourceVoir description détaillée du texte : [CIRIS](#)

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Pythoclès

Ce document est une version de :

[Lettre à Pythoclès d'Epicure = DL X, 84-116 - éd. Usener](#)□

Description du document

DescriptionVoir description détaillée de l'édition : [CIRIS](#)

Notice créée par [Julie Giovacchini](#) Notice créée le 23/06/2021 Dernière modification le 30/05/2022

DIOGENES LAERTIUS

ὑπὲρ τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἐπιτετμημένα.
 83. ὥστ' εἴαν γένηται δυνατὸς ὁ λόγος οὗτος κατα-
 σχεθεῖς μετ' ἀκριβείας, οἶμαι, εἴαν μὴ καὶ πρὸς
 ἅπαντα βαδίσῃ τις τῶν κατὰ μέρος ἀκριβομάτων,
 ἀσύμβλητον αὐτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους
 ἀδρότητα λήψεσθαι. καὶ γὰρ καὶ καθαρὰ ἀφ'
 ἑαυτοῦ ποιήσει πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐξακρι-
 βουμένων κατὰ τὴν ὅλην πραγματείαν ἡμῶν, καὶ
 αὐτὰ ταῦτα ἐν μνήμῃ τιθέμενα συνεχῶς βοηθήσει.

"Τοιαῦτα γὰρ ἐστίν, ὥστε καὶ τοὺς κατὰ μέρος
 ἤδη ἐξακριβοῦντας ἱκανῶς ἢ καὶ τελείως, εἰς τὰς
 τοιαύτας ἀναλύοντας ἐπιβολάς, τὰς πλείστας τῶν
 περιοδειῶν ὑπὲρ τῆς ὅλης φύσεως ποιεῖσθαι. ὅσοι
 δὲ μὴ παντελῶς τῶν ἀποτελουμένων εἰσὶν,¹ ἐκ
 τούτων καὶ κατὰ τὸν ἄνευ φθόγγων τρόπον τὴν
 αἴμα νοήματι περίοδον τῶν κυριωτάτων πρὸς
 γαληνισμόν ποιοῦνται."

Καὶ ἤδε μὲν ἐστὶν αὐτῷ ἐπιστολὴ περὶ τῶν
 φυσικῶν. περὶ δὲ τῶν μετεώρων ἥδε.

"Ἐπίκουρος Πυθοκλεῖ χαίρειν.

84. "Ἦνεγκέ μοι Κλέων ἐπιστολὴν παρὰ σου, ἐν ᾗ
 φιλοφρονούμενός τε περὶ ἡμῶς διετελείς ἀξίως τῆς
 ἡμετέρας περὶ σεαυτὸν σπουδῆς καὶ οὐκ ἀπιθάνως
 ἐπειρῶ μνημονεύειν τῶν εἰς μακάριον βίον συν-
 τεινόντων διαλογισμῶν, ἐδέου τε σεαυτῷ περὶ
 τῶν μετεώρων σύντομον καὶ εὐπερίγραφον δια-
 λογισμόν ἀποστεῖλαι, ἵνα ῥαδίως μνημονεύῃς· τὰ
 γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῶν γεγραμμένα δυσμνημόνευτα
 εἶναι, καὶ τοι, ὥς ἔφης, συνεχῶς αὐτὰ βαστάζεις.²
 ἡμεῖς δὲ ἠδέως τέ σου τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα καὶ

¹ εἰσὶν παρὰ ἐκ τούτων codd. : εἰσὶν. Kuchn.

² βαστάζεις codd. : βαστάζοντι U^h.

85 ἐλπίσιν ἡδεΐαις συνεσχέθημεν. γράψαντες οὖν τὰ λοιπὰ πάντα συντελοῦμεν ἅπερ ἡξίωσας πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἰσόμενα χρήσιμα τὰ διαλογίσματα ταῦτα, καὶ μάλιστα τοῖς νεωστὶ φυσιολογίας γνησίου γεγευμένοις καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις. καλῶς δὴ αὐτὰ διύλαβε, καὶ διὰ μνήμης ἔχων ὀξέως αὐτὰ περιόδευε μετὰ τῶν λοιπῶν ὣν ἐν τῇ μικρᾷ ἐπιτομῇ πρὸς Πρόδοτον ἀπεστείλαμεν.

" Πρῶτον μὲν οὖν μὴ ἄλλο τι τέλος ἐκ' τῆς περὶ μετεώρων γνώσεως εἴτε κατὰ συναφὴν λεγομένων εἴτε αὐτοτελῶς νομίζειν εἶναι ἤπερ ἀταραξίαν καὶ πίστιν βέβαιον, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, καὶ μήτε τὸ ἀδύνατον παραβιάζεσθαι μήτε ὁμοίαν κατὰ πάντα τὴν θεωρίαν ἔχειν ἢ τοῖς περὶ βίων λόγοις ἢ τοῖς κατὰ τὴν τῶν ἄλλων φυσικῶν προβλημάτων κάθαρσιν, οἷον ὅτι τὸ πᾶν σώματα καὶ ἀναφῆς φύσις ἐστίν, ἢ ὅτι ἄτομα <τὰ>² στοιχεῖα, καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ὅσα μοναχὴν ἔχει τοῖς φαινόμενοις συμφωνίαν· ὅπερ ἐπὶ τῶν μετεώρων οὐχ ὑπάρχει, ἀλλὰ ταῦτά γε πλεοναχὴν ἔχει καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν καὶ τῆς οὐσίας ταῖς αἰσθήσεσι σύμφωνον κατηγορίαν.

87 " Οὐ γὰρ κατὰ ἀξιώματα κενὰ καὶ νομοθεσίας φυσιολογητέον, ἀλλ' ὡς τὰ φαινόμενα ἐκκαλεῖται· οὐ γὰρ ἤδη ἀλογίας καὶ κενῆς δόξης ὁ βίος ἡμῶν ἔχει χρεῖαν, ἀλλὰ τοῦ ἀθορύβως ἡμᾶς ζῆν. πάντα μὲν οὖν γίνεται ἀσειστως καί, πάντων κατὰ πλεο-

¹ (c) ἐξέδοι ἐοικ. Kochalsky.

² Suppl. Us.

* This would seem decisive of what the Shorter Catechism of Epicurus really was: see, however, § 135.

ναχὸν τρόπον ἐκκαθαυρομένων, συμφώνως τοῖς
 φαινομένοις, ὅταν τις τὸ πιθανολογούμενον ὑπὲρ
 αὐτῶν θεόντως καταλίπη· ὅταν δέ τις τὸ μὲν
 ἀπολίπη, τὸ δὲ ἐκβάλῃ ὁμοίως σύμφωνον ὃν τῷ
 φαινομένῳ, δῆλον ὅτι καὶ ἐκ παντὸς ἐκπίπτει
 φυσιολογήματος ἐπὶ δὲ τὸν μῦθον καταρρεῖ. ση-
 μεῖα δὲ ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς μετεώροις συντελου-
 μένων φέρειν¹ τῶν παρ' ἡμῖν τινα φαινομένων,
 ἃ θεωρεῖται ἢ ὑπάρχει, καὶ οὐ τὰ ἐν τοῖς με-
 τεώροις φαινόμενα· ταῦτα γὰρ ἐνδέχεται πλεο-
 88 ναχῶς γενέσθαι. τὸ μέντοι φάντασμα ἐκάστου
 τηρητέον καὶ ἔτι τὰ συναπτόμενα τούτῳ δι-
 αιρετέον, ἃ οὐκ ἀντιμαρτυρεῖται τοῖς παρ' ἡμῖν
 γινομένοις πλεοναχῶς συντελεῖσθαι.

"Κόσμος ἐστὶ περιοχὴ ἐς οὐρανοῦ, ἄστρα τε καὶ
 γῆν καὶ πάντα τὰ φαινόμενα περιέχουσα, ἀποτομὴν
 ἔχουσα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου καὶ λήγουσα [καὶ κατα-
 λήγουσα ἐν πέρατι ἢ ἀραιῷ ἢ πυκνῷ καὶ οὐ
 λυομένον πάντα τὰ ἐν αὐτῷ σύγχυσιν λήφεται.²] ἢ
 ἐν περιανομένῳ ἢ ἐν στάσει ἔχοντι καὶ στρογγύλην
 ἢ τρίγωνον ἢ οἷαν δήποτε περιγραφὴν· πανταχῶς
 γὰρ ἐνδέχεται· τῶν γὰρ φαινομένων οὐδὲν ἀντι-
 μαρτυρεῖ <ἐν>³ τῷδε τῷ κόσμῳ, ἐν ᾧ λῆγον οὐκ ἔστι
 καταλαβεῖν.

89 "Ὅτι δὲ καὶ τοιοῦτοι κόσμοι εἰσὶν ἄπειροι τὸ
 πλῆθος ἔστι καταλαβεῖν, καὶ ὅτι καὶ ὁ τοιοῦτος
 δύναται κόσμος γίνεσθαι καὶ ἐν κόσμῳ καὶ μετα-
 κοσμίῳ, ὃ λέγομεν μεταξύ κόσμων διάστημα, ἐν
 πολυκένῳ τόπῳ καὶ οὐκ ἐν μεγάλῳ εὐδικρινεῖ καὶ

¹ φέρει Kuehn.

² tamquam additamentum scil. U's.

³ suppl. U's.

κενῷ, καθάπερ τινές φασιν, ἐπιτηδείων τινῶν
 σπερμάτων ρυέντων ἀφ' ἐνὸς κόσμου ἢ μετα-
 κοσμίου ἢ καὶ ἀπὸ πλειόνων κατὰ μικρὸν προσ-
 θέσεις τε καὶ διαρθρώσεις καὶ μεταστάσεις ποιούν-
 των ἐπ' ἄλλον τόπον, εἰς οὕτω τύχῃ, καὶ ἐπαρ-
 δεύσεις ἐκ τῶν ἐχόντων ἐπιτηδείως ἕως τελειώσεως
 καὶ διαμονῆς ἐφ' ὅσον τὰ ὑποβληθέντα θεμέλια τὴν
 90 προσδοχὴν δύναται ποιεῖσθαι. οὐ γὰρ ἀθροισμὸν
 δεῖ μόνον γενέσθαι οὐδὲ δῖνον ἐν ᾧ ἐνδέχεται
 κόσμον γίνεσθαι κενῷ κατὰ τὸ δοξαζόμενον ἐξ
 ἀνάγκης αὐξεσθαι τε, ἕως ἂν ἐτέρῳ προσκρούσῃ,
 καθάπερ τῶν φυσικῶν καλουμένων φησί τις· τοῦτο
 γὰρ μαχόμενόν ἐστι τοῖς φαινομένοις.

Ἡλῖός τε καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρο αὐτὰ
 καθ' ἑαυτὰ γεγόμενα ὑστερον ἐμπεριλαμβάνετο ὑπὸ
 τοῦ κόσμου [καὶ ὅσα γε ὁ δὴ σώζει], ἀλλ' εὐθὺς
 διεπλάττετο καὶ αὐξῆσιν ἐλάμβανεν [ὁμοίως δὲ
 καὶ γῇ καὶ θάλαττα'] κατὰ προσκρίσεις καὶ
 διαήσεις λεπτομερῶν τινῶν φύσεων, ἥτοι πνευμα-
 τικῶν ἢ πυρραϊδῶν ἢ συναμφοτέρων· καὶ γὰρ
 ταῦτα οὕτως ἢ αἰσθῆσαι ὑποβάλλει.

91 "Τὸ δὲ μέγεθος ἡλίου τε καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρον
 κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς τηλικούτον ἐστὶν ἡλικὸν
 φαίνεται· [τοῦτο καὶ ἐν τῇ ια' Περὶ φύσεως· εἰ
 γάρ, φησί, τὸ μέγεθος διὰ τὸ διάστημα ἀπεβεβλήκει,
 πολλῷ μᾶλλον ἂν τὴν χροάν. ἀλλὰ γὰρ τούτῳ
 συμμετρώτερον διάστημα οὐθέν ἐστι.] κατὰ δὲ
 τὸ καθ' αὐτὸ ἥτοι μείζον τοῦ ὁρωμένου ἢ μικρῷ

1 tamquam additamenta scil. L'a.

* Cf. Lucr. I. 334 ("locus intactus inane vacuumque"), and
 ix. 31 supra for the view of Leucippus here rejected.

DIODENES LAERTIUS

ἐλαττον ἢ τηλικούτον τυγχάνει.¹ οὕτω γάρ καὶ τὰ παρ' ἡμῶν πυρὰ ἐξ ἀποστήματος θεωρούμενα κατὰ τὴν αἴσθησιν θεωρεῖται. καὶ πᾶν δὲ εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἔνστημα ῥαδίως διαλυθήσεται, εἴαν τις τοῖς ἐναργήμασι προσέχη, ὅπερ ἐν τοῖς
92 Περὶ φύσεως βιβλίοις δείκνυμεν. ἀνατολὰς καὶ δύσεις ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀστρῶν καὶ κατὰ ἀναψιν γενέσθαι δυνατόν καὶ σβέσω, τοιαύτης οὐσῆς περιστάσεως καὶ καθ' ἑκατέρους τοὺς τόπους, ὥστε τὰ προειρημένα ἀποτελεῖσθαι οὐδὲν γάρ τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. καὶ κατ' ἐμφάνειάν τε ὑπὲρ γῆς καὶ πάλιν ἐπιπροσθέτησιν τὸ προειρημένον δύναται ἂν συντελεῖσθαι οὐδὲ γάρ τι τῶν φαινομένων ἀντιμαρτυρεῖ. τὰς τε κινήσεις αὐτῶν οὐκ ἀδύνατον μὲν γίνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ οὐλοῦ οὐρανοῦ δίνην, ἢ τούτου μὲν στάσει, αὐτῶν δὲ δίνην κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐν τῇ γενέσει τοῦ κόσμου ἀνάγκην ἀπογεννηθεῖσαν ἐπ' ἀνατολῇ.
93 * * * εσφοδρόντατῃ θερμασίᾳ κατὰ τινα ἐπι-
νέμῃσιν τοῦ πυρὸς αἰεὶ ἐπὶ τοὺς ἐξῆς τόπους ἰόντος.
Ἐροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης ἐνδέχεται μὲν γίνεσθαι κατὰ λόξωσιν οὐρανοῦ οὕτω τοῖς χρόνοις κατηναγκασμένου· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ ἀέρος ἀντέξωσιν ἢ καὶ ὕλης αἰεὶ ἐπιτηδείας τῆς μὲν ἐχομένης ἐμπιπραμένης τῆς δ' ἐκλιπούσης· ἢ καὶ ἐξ ἀρχῆς τοιαύτην δίνην κατειληθῆναι τοῖς ἀστροῖς τούτοις, ὥσθ' οἷόν τι² ἔλκεα κινεῖσθαι.

¹ οὐχ ἄλλοι codd. : corr. Us.

² τε codd. : corr. Us.

* The opinion of Heraclitus (p. 32 n, 6 n) and Xenophanes, and Metridorus of Chion. Servius, however (ad Verg. *G.* i. 249, *Aen.* iv. 584), attributes the theory to the Epicureans. (620)

πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ τοῖτοις συγγενῇ
 οὐθενὶ τῶν ἐναργημάτων διαφωνεῖ, εἴαν τις αἰεὶ ἐπὶ
 τῶν τοιούτων μερῶν, ἐχόμενος τοῦ δυνατοῦ, εἰς τὸ
 σύμφωνον τοῖς φαινομένοις ἕκαστον τούτων δύνηται
 ἐπάγειν, μὴ φοβούμενος τὰς ἀνδραποδώδεις ἀστρο-
 λόγων τεχνιτείας.

- 94 Ἐκνώσις τε σελήνης καὶ πάλιν πλήρωσις καὶ
 κατὰ στροφὴν τοῦ σώματος τούτου δύναιτ' ἂν
 γίνεσθαι καὶ κατὰ σχηματισμοὺς ἀέρος ὁμοίως,
 ἔτι τε καὶ κατ' ἐμπροσθετήσεις καὶ κατὰ πάντας
 τρόπους, καθ' οὓς καὶ τὰ παρ' ἡμῶν φαινόμενα
 ἐκκαλεῖται εἰς τὰς τοῦ εἶδους τούτου ἀποδόσεις,
 εἴαν μὴ τις τὸν μοναχῇ τρόπον κατηγαπηκῶς τοὺς
 ἄλλους κενῶς ἀποδοκιμάξῃ, οὐ τεθεωρηκῶς τί
 δυνατόν ἀνθρώπῳ θεωρῆσαι καὶ τί ἀδύνατον, καὶ
 διὰ τοῦτ' ἀδύνατα θεωρεῖν ἐπιθυμῶν. ἔτι τε
 ἐνδέχεται τὴν σελήνην ἐξ ἑαυτῆς ἔχειν τὸ φῶς,
 95 ἐνδέχεται δὲ ἀπὸ τοῦ ἡλίου. καὶ γὰρ παρ' ἡμῶν
 θεωρεῖται πολλὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν ἔχοντα, πολλὰ δὲ
 ἀφ' ἑτέρων. καὶ οὐδὲν ἐμποδοστατεῖ τῶν ἐν τοῖς
 μετεώροις φαινομένων, εἴαν τις τοῦ πλεοναχοῦ
 τρόπου αἰεὶ μνήμην ἔχῃ καὶ τὰς ἀκολουθούς αὐτοῖς
 ὑποθέσεις ἅμα καὶ αἰτίας συνθεωρῇ καὶ μὴ ἀνα-
 βλέπων εἰς τὰ ἀνακόλουθα ταῦτ' ὀγκοῖ ματαιίως
 καὶ καταρρέπῃ ἄλλοτε ἄλλως ἐπὶ τὸν μοναχὸν
 τρόπον. ἡ δὲ ἐμφασίς τοῦ προσώπου ἐν αὐτῇ
 δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ παραλλαγὴν μερῶν
 καὶ κατ' ἐπιπροσθέτησιν, καὶ ὅσοι ποτ' ἂν τρόποι
 θεωροῖντο τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις κεκτη-
 96 μένοι. ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν μετεώρων τὴν τοιαύτην

ἰχθυεῖσιν¹ οὐ προετέον. ἤν γάρ τις ἢ μαχόμενος τοῖς ἐναργήμασιν, οὐδέποτε δυνήσεται ἀταραξίας γνησίου μεταλαβεῖν.

"Ἐκλείψει ἡλίου καὶ σελήνης δύναται μὲν γίνεσθαι καὶ κατὰ σβέσιν, καθάπερ καὶ παρ' ἡμῖν τοῦτο θεωρεῖται γιγνόμενον· καὶ ἤδη καὶ κατ' ἐπιπροσβέτησιν ἄλλων τινῶν, ἢ γῆς ἢ ἀοράτου² τινὸς ἐτέρου τοιούτου. καὶ αὖτε τοὺς οἰκείους ἀλλήλοις τρόπους συνθεωρητέον, καὶ τὰς ἅμα συγκυρήσεις τινῶν ὅτι οὐκ ἀδύνατον γίνεσθαι. [ἐν δὲ τῇ ιβ' Περὶ φύσεως ταῦτα λέγει καὶ πρὸς, ἡλίον ἐκλείπειν σελήνης ἐπισκοτούσης, σελήνην δὲ τοῦ τῆς γῆς σκιάσματος, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀναχώρησιν. τοῦτο δὲ καὶ Διογένης ὁ Ἐπικούρειος ἐν τῇ α' τῶν Ἐπιλέκτων.]

"Ἐτι τε τάξις περιόδου, καθάπερ ἓνα καὶ παρ' ἡμῖν τῶν τυχόντων γίνεται, λαμβανέσθω· καὶ ἡ θεία φύσις πρὸς ταῦτα μηδαμῇ προσαγέσθω, ἀλλ' ἀλειτούργητος διατηρεῖσθω καὶ ἐν τῇ πάσῃ μακαριότητι· ὥς εἰ τοῦτο μὴ πραχθήσεται, ἅπαντα ἡ περὶ τῶν μετεώρων αἰτιολογία ματαία ἔσται, καθάπερ τισὶν ἤδη ἐγένετο οὐ δυνατοῦ τρόπον ἐφαφαμένοις, εἰς δὲ τὸ μάταιον ἐκπεσοῦσι τῷ καθ' ἓνα τρόπον μόνον οἶεσθαι γίνεσθαι τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας τοὺς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐκβάλλειν εἰς τε τὸ ἀδιανόητον φερομένους καὶ τὰ φαινόμενα, ἃ δεῖ σημεῖα ἀποδέχεσθαι, μὴ δυναμένους συνθεωρεῖν.

98 "Μήκη νυκτῶν καὶ ἡμερῶν παραλλάττοντα καὶ

¹ ἰχθυεῖσιν codd. i corr. Us.

² ἀφανὺ codd. i corr. Us.

DIOGENES LAERTIUS

παρὰ τὸ ταχείας ἡλίου κινήσεις γίνεσθαι καὶ πάλιν βραδείας ὑπὲρ γῆς παρὰ τὰ μήκη τόπων παραλάττοντα καὶ τόπους τινὰς περαιοῦν τάχιον ἢ βραδύτερον, ὥς καὶ παρ' ἡμῖν τινα θεωρεῖται, οἷς συμφώνως δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν μετεώρων. οἱ δὲ τὸ ἐν λαμβάνοντες τοῖς τε φαινομένοις μάχονται καὶ τοῦ ἢ δυνατόν ἀνθρώπῳ θεωρῆσαι διαπεπτώκασιν.

Ἐπισημασίαι δύνανται γίνεσθαι καὶ κατὰ συγκυρήσεις καιρῶν, καθάπερ ἐν τοῖς ἐμφανέσι παρ' ἡμῖν ξώοις, καὶ παρ' ἑτεροιώσεσι ἀέρος καὶ μεταβολάς. ἀμφότερα γὰρ ταῦτα οὐ μάχεται τοῖς φαινομένοις· ἐπὶ δὲ ποίοις παρὰ τοῦτο ἢ τοῦτο τὸ αἷτιον γίνεται οὐκ ἔστι συνιδεῖν.

Νέφη δύνανται γίνεσθαι καὶ συνίστασθαι καὶ παρὰ πιλήσεις ἀέρος πνευμάτων συνώσει, καὶ παρὰ περιπλοκάς ἀλληλούχων ἀτόμων καὶ ἐπιτηδείων εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι καὶ κατὰ ρευμάτων συλλογὴν ἀπὸ τε γῆς καὶ ὑδάτων· καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους πλείους αἱ τῶν τοιούτων συστάσεις οὐκ ἀδυνατοῦσι συντελεῖσθαι. ἤδη δ' ἀπ' αὐτῶν ἢ μὲν θλιβομένων, ἢ δὲ μεταβαλλόντων ὕδατα δύναται συν-
100 τελείσθαι, ἔτι τε ρευμάτων· κατ' ἀποφορὰν ἀπὸ ἐπιτηδείων τάπων δι' ἀέρος κινουμένων, βιαιοτέρας ἐπαρδεύσεως γινομένης ἀπὸ τινων ἀθροισμάτων ἐπιτηδείων εἰς τὰς τοιαύτας ἐκπέμψεις. βροντὰς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος ἐν τοῖς κοιλώμασι τῶν νεφῶν ἀνείλησιν, καθάπερ ἐν τοῖς ἡμετέροις ἀγγείοις, καὶ παρὰ πυρὸς πεπνευμα-

¹ πνεύματα rodd. : corr. Melbom. Πνεύματα : πνευμάτων καταφορῇ U.

* Lucr. vi, 519.

DIOGENES LAERTIUS

τωμένου βόμβον ἐν αὐτοῖς, καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ
νεφῶν καὶ διαστάσεις, καὶ κατὰ παρατρίψεις
νεφῶν καὶ κατάξεις πῆξις εἰληφότων κρυσταλλο-
ειδῆ. καὶ τὸ ὅλον καὶ τοῦτο τὸ μέρος πλεοναχῶς
101 γίνεσθαι λέγειν ἐκκαλεῖται τὰ φαινόμενα. καὶ
ἀστραπαὶ δ' ὡσαύτως γίνονται κατὰ πλείους
τρόπους· καὶ γὰρ κατὰ παράτριψιν καὶ σύγ-
κρουσιν νεφῶν ὁ πυρὸς ἀποτελεσματικὸς σχηματισμὸς
ἐξολισθαίνων ἀστραπὴν γεννᾷ· καὶ κατ' ἐκ-
ριπισμὸν ἐκ τῶν νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων τῶν τοι-
ούτων σωμάτων ἃ τὴν λαμπηδόνα ταύτην παρα-
σκευάζει, καὶ κατ' ἐκπασμὸν, θλίψεως τῶν νεφῶν
γινομένης, εἴθ' ὑπ' ἀλλήλων εἴθ' ὑπὸ πνευμάτων·
καὶ κατ' ἐμπερίληψιν δὲ τοῦ ἀπὸ τῶν ἀστρων
κατεσπαρμένου φωτός, εἴτα συνελαινομένου ὑπὸ
τῆς κινήσεως νεφῶν τε καὶ πνευμάτων καὶ διεκ-
πίπτοντος διὰ τῶν νεφῶν· ἢ κατὰ διήθησιν ἐδιὰ¹
τῶν νεφῶν τοῦ λεπτομερεστάτου φωτός, [ἢ ἀπὸ
τοῦ πυρὸς νέφη συνεφλέχθαι καὶ τὰς βροντὰς
ἀποτελεῖσθαι]² καὶ τὴν τοῦτου κίνησιν· καὶ κατὰ
τὴν τοῦ πνεύματος ἐκπύρωσιν τὴν γινομένην διὰ
τε συντονίαν φορᾶς καὶ διὰ σφοδρὰν κατείλησιν·
102 καὶ κατὰ ῥήξεις δὲ νεφῶν ὑπὸ πνευμάτων ἐκ-
πτωσίν τε πυρὸς ἀποτελεσματικῶν ἀτόμων καὶ τὸ
τῆς ἀστραπῆς φάντασμα ἀποτελουσῶν. καὶ κατ'
ἄλλους δὲ πλείους τρόπους ῥαδίως ἔσται καθορᾶν
ἐχόμενον αἰεὶ τῶν φαινομένων καὶ τὸ τούτοις ὁμοιον
δυνάμενον συνθεωρεῖν. πρότερεί δὲ ἀστραπὴ βρον-
τῆς ἐν τοιαύτῃ τινι περιστάσει νεφῶν καὶ διὰ τὸ
ἅμα τῷ τὸ πνεῦμα ἐμπίπτειν ἐξωθεῖσθαι τὸν
ἀστραπῆς ἀποτελεσματικὸν σχηματισμὸν, ὕστερον δὲ

¹ διὰ suppl. Us.

² tamquam additamentum secl. Us.

DIOGENES LAERTIUS

τὸ πνεῦμα ἀνείλουμένον τὸν βόμβον ἀποτελεῖν
 τοῦτον· καὶ κατ' ἐμπύωσιν δὲ ἀμφοτέρων ἅμα,
 τῷ τάχει συντονωτέρῳ κεκρῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τὴν
 103 ἀστραπήν, ὑστερεῖν δὲ τὴν βροντήν, καθά περ ἐπ'
 ἐρίων ἐξ ἀποστήματος θεωρουμένων καὶ πληγὰς
 τινὰς ποιουμένων. κεραυνὸς ἐνδέχεται γίνεσθαι
 καὶ κατὰ πλείονας πνευμάτων συλλογὰς καὶ κατεῖλη-
 σιν ἰσχυράν τε ἐκπύωσιν· καὶ κατάρρηξιν μέρους
 καὶ ἑκπύωσιν ἰσχυροτέραν αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς κάτω
 τόπους, τῆς ῥήξεως γινομένης διὰ τὸ τοῖς ἐξῆς
 τόπους πυκνοτέρας εἶναι διὰ πίλησιν νεφῶν· καὶ
 κατὰ αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς ἑκπύωσιν ἀνείλου-
 μένου, καθά καὶ βροντὴν ἐνδέχεται γίνεσθαι, πλείονος
 γενομένου πυρὸς καὶ πνευματωθέντος ἰσχυρότερον
 καὶ ῥήξαντος τὸ νέφος διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑπο-
 χωρεῖν εἰς τὰ ἐξῆς, τῷ πίλησιν γίνεσθαι [τὸ μὲν
 πολὺ πρὸς ὄρος τι ὑψηλόν, ἐν ᾧ μάλιστα κεραυνοὶ
 104 πίπτουσι],¹ αἰεὶ πρὸς ἄλληλα. καὶ κατ' ἄλλους
 δὲ τρόπους πλείονας ἐνδέχεται κεραυνὸς ἀπο-
 τελείσθαι· μόνον ὁ μῦθος ἀπίεστω· ἀπίεσται δέ, εἴαν
 τις καλῶς τοῖς φαινομένοις ἀκολουθῶν περὶ τῶν
 ἀφανῶν σημειῶται.

Ἡ ῥησιγῆρας ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ κάθεσιν
 νέφους εἰς τοὺς κάτω τόπους στυλοειδῶς ὑπὸ πνεύ-
 ματος ἀθρόου ὡσθέντος καὶ διὰ τοῦ πνεύματος
 πολλοῦ² φερομένου, ἅμα καὶ τὸ νέφος εἰς τὸ πλάγιον³
 ὡθοῦντος τοῦ ἐκτὸς πνεύματος· καὶ κατὰ περίστασιν
 δὲ πνεύματος εἰς κύκλον, αἶρος τινὸς ἐπισυν-
 ωθουμένου ἀνωθεν· καὶ ῥύσεως πολλῆς πνευμάτων

¹ tamquam additamentum scil. Us.

² πλείων Us.

³ πλάγιον codic.: corr. Us.

γενομένης καὶ οὐ δυναμένης εἰς τὰ πλάγια δι-
 105 αρρυῆναι διὰ τὴν περίξ τοῦ ἀέρος πίλησιν. καὶ ἕως
 μὲν γῆς τοῦ πρηστήρος καθιεμένου στρόβιλοι
 γίνονται, ὥς ἂν καὶ ἡ ἀπογέννησις κατὰ τὴν
 κίνησιν τοῦ πνεύματος γίνηται· ἕως δὲ θαλάττης
 δῖνοι ἀποτελοῦνται.

"Σεισμοὺς ἐνδέχεται γίνεσθαι καὶ κατὰ πνεύματος
 ἐν τῇ γῇ ἀπόληψιν καὶ παρὰ μικροὺς ὄγκους
 αὐτῆς παράθεσιν καὶ συνεχῇ κίνησιν, ὅταν κρᾶ-
 δανοῖν τῇ γῇ παρασκευάζῃ. καὶ τὸ πνεῦμα τοῦτο
 ἡ ἑξωθεν ἐμπεριλαμβάνει (ἡ) ἐκ τοῦ πίπτειν εἰσω
 ἐδάφη εἰς ἀντροειδεῖς τόπους τῆς γῆς ἐκπνευμα-
 τοῦντα ἐπειλημένον ἀέρα. (καὶ) κατ' αὐτὴν δὲ
 τὴν διάδοσιν τῆς κινήσεως ἐκ τῶν πτώσεων
 ἐδαφῶν πολλῶν καὶ πάλιν ἀνταπόδοσιν, ὅταν
 πυκνώμασι σφοδροτέροις τῆς γῆς ἀπαντήσῃ, ἐν-
 106 δέχεται σεισμοὺς ἀποτελεῖσθαι. καὶ κατ' ἄλλους
 δὲ πλείους τρόπους τὰς κινήσεις ταύτας τῆς γῆς
 γίνεσθαι.

"Τὰ δὲ πνεύματα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ χρόνον
 ἀλλοφυλίας τινὸς αἰὲ καὶ κατὰ μικρὸν παρεισ-
 δυομένης, καὶ καθ' ὕδατος ἀφθόνου συλλογὴν· τὰ
 δὲ λοιπὰ πνεύματα γίνεται καὶ ὀλίγων πεσόντων
 εἰς τὰ πολλὰ κοιλώματα, διαδόσεως τούτων
 γινομένης.

"Χάλαζα συντελεῖται καὶ κατὰ πῆξιν ἰσχυροτέραν,
 πάντοθεν δὲ πνευματωδῶν περιστάσιν τινῶν κατὰ
 μέρειν· καὶ (κατὰ) πῆξιν μετριοτέραν ὕδατοειδῶν
 τινῶν, (πνευματωδῶν δὲ τινῶν) ὁμοῦρησιν ἅμα
 τὴν τε σύνωσιν αὐτῶν ποιουμένην καὶ τὴν διάρ-
 ρηξιν πρὸς τὸ κατὰ μέρη συνίστασθαι πηγνύμενα
 107 καὶ κατ' ἀθροότητα. ἡ δὲ περιφέρεια οὐκ ἀδυνα-

DIOGENES LAERTIUS

τως μὲν ἔχει γίνεσθαι πάντοθεν τῶν ἀκρων ἀπο-
τηκομένων καὶ ἐν τῇ συστάσει πάντοθεν, ὥς λέγεται,
κατὰ μέρη ὁμαλῶς περισταμένων εἴτε ὕδατο-
ειδῶν τινῶν εἴτε πνευματιδῶν.

Ἡ χιόνα δ' ἐνδέχεται συντελεῖσθαι καὶ ὕδατος
λεπτοῦ ἐκχεομένου ἐκ τῶν νεφῶν διὰ πόρων
συμμετρίας καὶ θλίψεις ἐπιτηδείων νεφῶν αἰεὶ ὑπὸ
πνεύματος σφοδράς, εἴτα τοῦτου πῆξιν ἐν τῇ φορᾷ
λαμβάνοντος διὰ τινὰ ἰσχυρὰν ἐν τοῖς κατωτέρω
τόποις τῶν νεφῶν ψυχρασίας περίστασιν. καὶ
κατὰ πῆξιν δ' ἐν τοῖς νέφεσιν ὁμαλῇ ἀραιότητι
ἔχουσι τοιαύτη πρόεσις ἐκ τῶν νεφῶν γένοιτο ἂν
πρὸς ἀλλήλα θλιβομένων <τῶν> ὕδατοειδῶν καὶ
συμπαρακειμένων· ἃ οἶονεὶ σύνωσιν ποιούμενα
χάλαζαν ἀποτελεῖ, ὃ μάλιστα γίνεται ἐν τῷ ἔαρι.
108 καὶ κατὰ τρίψιν δὲ νεφῶν πῆξιν εἰληφότων ἀπό-
παλσιν ἂν λαμβάνοι τὸ τῆς χιόνος τοῦτο ἄθροισμα.
καὶ κατ' ἄλλους δὲ τρόπους ἐνδέχεται χιόνα
συντελεῖσθαι.

Ἄρσος συντελεῖται καὶ κατὰ σύνοδον πρὸς
ἀλλήλα ἐκ τοῦ ἀέρος τῶν τοιαύτων, ἃ τῆς τοιαύτης
ὕγρασίας ἀποτελεσματικὰ γίνεται· καὶ κατ' ἀναφορὰν
δὲ ἢ ἀπὸ νοτερῶν τόπων ἢ ὕδατα κεκτημένων, ἐν
οἷσις τόποις μάλιστα ἄρσος συντελεῖται, εἴτα
σύνοδον τούτων εἰς τὸ αὐτὸ λαβόντων καὶ ἀπο-
τέλεσιν ὕγρασίας¹ καὶ πάλιν φορὰν ἐπὶ τοὺς κάτω
τόπους, καθά περ ὁμοίως καὶ παρ' ἡμῖν ἐπὶ πλειόνων
109 τοιαῦτά τινα <συντελούμενα θεωρεῖται. καὶ> πάχνη
δὲ συντελεῖται <οὐ διαφερόντως> τῶν ἄρσεων,
τοιαύτων τινῶν πῆξιν τινα ποῖαν λαβόντων διὰ
περίστασιν τινα ἀέρος ψυχροῦ.

¹ σταχυοειρὰς ὕγρασις Bignone.

DIOGENES LAERTIUS

“Κρύσταλλος συντελείται καὶ κατ’ ἐκθλίψιν μὲν τοῦ περιφεροῦς σχηματισμοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος, σύνωσιν δὲ τῶν σκαληνῶν καὶ ὀξυγωνίων τῶν ἐν τῷ ὕδατι ὑπαρχόντων· καὶ κατὰ τὴν ἔξωθεν δὲ τῶν τοιούτων πρόσκρισιν, ἃ συνελασθέντα πῆξιν τῷ ὕδατι παρσκευάσε, ποσὰ τῶν περιφερῶν ἐκθλίψαντα.

“Ἴρις γίνεται κατὰ πρόσλαμψιν ὑπὸ τοῦ ἡλίου πρὸς αἶρα ὕδατοειδῇ· ἢ κατὰ σύμ᾽ φύσιν ἰδίαν τοῦ τε φωτός καὶ τοῦ αἵρος, ἢ τὰ τῶν χρωμάτων τούτων ἰδιώματα παιήσει εἴ τε πάντα εἴ τε μονοειδῶς· ἀφ’ οὗ πάλιν ἀπολάμποντος τὰ ὁμοροῦντα τοῦ αἵρος χρώσει ταύτην λήφεται, οἷαν θεωροῦμεν, κατὰ πρόσλαμψιν πρὸς τὰ μέρη. τὸ δὲ τῆς περιφερείας τοῦτο φάντασμα γίνεται διὰ τὸ τὸ διάστημα πάντοθεν ἴσον ὑπὸ τῆς ὀψεως θεωρεῖσθαι, ἢ σύνωσιν τοιαύτην λαμβανουσῶν τῶν ἐν τῷ αἵρι ἀτόμων ἢ ἐν ταῖς νέφεσι ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀποφερομένων περιφέρειάν τινα καθίεσθαι τὴν σύγκρισιν ταύτην.

“Ἄλλως περὶ τὴν σελήνην γίνεται καὶ πάντοθεν αἵρος προσφερομένου πρὸς τὴν σελήνην ἢ τὰ ἀπ’ αὐτῆς ρεύματα ἀποφερόμενα ὁμαλῶς ἀναστέλλοντος ἐπὶ τοσοῦτον ἐφ’ ὅσον κύκλῳ περιστῆσαι τὸ νεφαιδὲς τοῦτο καὶ μὴ τὸ παράπαν διακρῖναι, ἢ καὶ τὸν περίξ αἶρα αὐτῆς ἀναστέλλοντος συμμετρῶς πάντοθεν εἰς τὸ περιφερὲς τὸ περὶ αὐτὴν καὶ παχυμερὲς περιστῆσαι. ὃ γίνεται κατὰ μέρη τινὰ ἥτοι ἔξωθεν βιασαμένου τινὸς ρεύματος ἢ τῆς θερμασίας ἐπιτηδεύων πόρων ἐπιλαμβανομένης εἰς τὸ τοῦτο ἀπεργάσασθαι.

“Κοιμῆται ἀστέρες γίνονται ἥτοι πυρὸς ἐν τόποις

τισὶ διὰ χρόνων τιῶν ἐν τοῖς μετεώροις συστρέφο-
 μένου περιστάσειως γινομένης, ἢ ἰδίαν τινὰ κίνησιν
 διὰ χρόνων τοῦ οὐρανοῦ ἴσχοντος ὑπὲρ ἡμᾶς, ὥστε
 τὰ τοιαῦτα ἄστρα ἀναφανῆναι, ἢ αὐτὰ ἐν χρόνοις
 τισὶν ὀρμῆσαι διὰ τινὰ περίστασιν καὶ εἰς τοὺς
 καθ' ἡμᾶς τόπους ἐλθεῖν καὶ ἐκφανῇ γενέσθαι.
 τὴν τε ἀφάνισιν τούτων γίνεσθαι παρὰ τὰς ἀντι-
 112 κειμένας ταύταις αἰτίας. τινὰ ἄστρα στρέφεσθαι
 αὐτοῦ συμβαίνει οὐ μόνον τῷ τὸ μέρος τοῦτο τοῦ
 κόσμου ἐστάναι, περὶ ὃ τὸ λοιπὸν στρέφεται, καθά
 περ τινὲς φασιν, ἀλλὰ καὶ τῷ δύνῃ αἶρος ἑγκυκλον
 αὐτῷ περιεστάναι, ἢ κωλυτική γίνεται τοῦ περι-
 πολεῖν, ὥς καὶ τὰ ἄλλα· ἢ καὶ διὰ τὸ ἐξῆς μὲν
 αὐτοῖς ὕλην ἐπιτηδεῖαν μὴ εἶναι, ἐν δὲ τούτῳ τῷ
 τόπῳ ἐν ᾧ κείμενα θεωρεῖται. καὶ κατ' ἄλλους
 δὲ πλείονας τρόπους τοῦτο δυνατόν συντελεῖσθαι,
 εἴαν τις δύνῃται τὸ σύμφωνον τοῖς φαινομένοις
 συλλογίζεσθαι. τινὰ τῶν ἄστρον πλανᾶσθαι, εἰ
 οὕτω ταῖς κινήσεσι χρίόμενα συμβαίνει, τινὰ δὲ
 113 ὁμαλῶς κινεῖσθαι, ἐνδέχεται μὲν καὶ παρὰ τὸ κύκλῳ
 κινούμενα ἐξ ἀρχῆς οὕτω κατηναγκάσθαι, ὥστε
 τὰ μὲν κατὰ τὴν αὐτὴν δύνῃ φέρεσθαι ὁμαλῇ
 οὔσῃ, τὰ δὲ κατὰ τιν' ἄλλην τισὶν ἀνωμαλίαις
 χρωμένην. ἐνδέχεται δὲ καὶ καθ' οὓς τόπους
 φέρεται οὐ μὲν παρεκτάσεις αἶρος εἶναι ὁμαλὰς
 ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνωθούσας κατὰ τὸ ἐξῆς ὁμαλῶς τε
 ἐκκαούσας, οὐ δὲ ἀνωμαλεῖς οὕτως ὥστε τὰς
 θεωρουμένας παραλλαγὰς συντελεῖσθαι. τὸ δὲ μίαν
 αἰτίαν τούτων ἀποδιδόναι, πλεοναχῶς¹ τῶν φαινο-
 μένων ἐκκαλουμένων, μανικὸν καὶ οὐ καθηκόντως
 πραττόμενον ὑπὸ τῶν τὴν ματαίαν ἀστρολογίαν

¹ πλεοναχάτι codd. Byw.

DIOGENES LAERTIUS

ἐξηλωκότων καὶ εἰς τὸ κενὸν αἰτίας τινῶν ἀπο-
 δίδόντων, ὅταν τὴν θείαν φύσιν μηδαμῇ λειτουργιῶν
 114 ἀπολύωσι. τινὰ ἄστρα ὑπολειπόμενά τινων θεω-
 ρεῖσθαι συμβαίνει καὶ παρὰ τὸ βραδύτερον συμ-
 περιφέρεσθαι τὸν αὐτὸν κύκλον περιόντα καὶ παρὰ
 τὸ τὴν ἐναντίαν κινεῖσθαι ἀντισπώμενα ὑπὸ τῆς
 αὐτῆς δυνάμεως· καὶ παρὰ τὸ περιφέρεσθαι τὰ μὲν
 διὰ πλείονος τόπου, τὰ δὲ δι' ἐλάττωτος, τὴν
 αὐτὴν δὴν περικυκλοῦντα. τὸ δὲ ἀπλῶς ἀπο-
 φαίνεσθαι περὶ τούτων καθήκόν ἐστι τοῖς τερατεύε-
 σθαι τι πρὸς τοὺς πολλοὺς βουλομένοις.

" Οἱ λεγόμενοι ἀστέρες ἐκπίπτειν καὶ παρὰ μέρος
 κατὰ παράτρυφιν ἑαυτῶν δύναται συντελεῖσθαι καὶ
 παρ' ἐκπτώσει οὐ ἂν ἢ ἐκπνευμάτωσις γένηται,
 115 καθά περ καὶ ἐπὶ τῶν ἀστραπῶν ἐλέγομεν· καὶ
 κατὰ σύνοδον δὲ ατόμων πυρὸς ἀποτελεσματικῶν,
 συμφυλίας γενομένης εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι, καὶ
 κίνησει οὐ ἂν ἢ ὁρμῇ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τὴν σύνοδον
 γένηται· καὶ κατὰ πνεύματος δὲ συλλογὴν ἐν
 πυκνώμασί τισιν ὀμιχλοειδέσι, καὶ ἐκπύρωσιν
 τούτου διὰ τὴν κατείλησιν, εἰτ' ἐπέκρηξιν τῶν
 περιεχόντων, καὶ ἐφ' ὃν ἂν τόπον ἢ ὁρμῇ γένηται
 τῆς φορᾶς, εἰς τοῦτον φερομένου. καὶ ἄλλοι δὲ
 τρόποι εἰς τὸ τοῦτο τελέσαι ἀμύθητοί εἰσι.

" Αἱ δ' ἐπισημασίαι αἱ γινόμεναι ἐπὶ τισι ζώοις
 κατὰ συγκύρημα γίνονται τοῦ καιροῦ· οὐ γὰρ τὰ
 ζῶα ἀνάγκην τινὰ προσφέρειται τοῦ ἀποτελεσθῆναι
 χειμῶνα, οὐδὲ κάθηται τις θεία φύσις παρατηροῦσα
 τὰς τῶν ζώων τούτων ἐξόδους καῖπειτα τὰς ἐπισημα-

* Cf. § 98. The same topic is now treated again. Usener, who attributed this whole epistle to a compiler, believed that both passages were taken from the same part of Epicurus's *On Nature*.

116 σίας ταύτας ἐπιτελεῖ. οὐδὲ γὰρ εἰς τὸ τυχὸν ζῶον, κἂν εἰς μικρὸν χαριέστερον εἴη, ἢ τοιαύτη μωρία ἐμπέσοι, μὴ ὅτι εἰς παντελῇ εὐδαιμονίαν κεκτημένον.

“ Ταῦτα δὴ πάντα, Πυθόκλεις, μνημόνευσον· κατὰ πολὺ τε γὰρ τοῦ μύθου ἐκβήσῃ καὶ τὰ ὁμογενῇ τούτοις συνορᾶν δυνήσῃ· μάλιστα δὲ σεαυτὸν ἀπόδος εἰς τὴν τῶν ἀρχῶν καὶ ἀπειρίας καὶ τῶν συγγενῶν τούτοις θεωρίαν, ἔτι τε κριτηρίων καὶ παθῶν, καὶ οὐ ἔνεκεν ταῦτα ἐκλογιζόμεθα· ταῦτα γὰρ μάλιστα συνθεωρούμενα ῥαδίως τὰς περὶ τῶν κατὰ μέρος αἰτίας συνορᾶν ποιήσει. οἱ δὲ ταῦτα μὴ καταγαπήσαντες ἢ μάλιστα οὐτ’ ἐὰν αὐτὰ ταῦτα καλῶς συνθεωρήσαιεν οὔτε οὐ ἔνεκεν δεῖ
 117 θεωρεῖν ταῦτα περιποιήσαντο.” ταῦτα αὐτῷ καὶ περὶ τῶν μετεώρων δοκεῖ.

Περὶ δὲ τῶν βιωτικῶν καὶ ὅπως χρῆ τὰ μὲν ἡμᾶς αἰρεῖσθαι, τὰ δ’ ἐκφεύγειν, οὕτως γράφει. πρότερον δὲ διέλθωμεν ἃ τε αὐτῷ δοκεῖ περὶ τοῦ σοφοῦ καὶ τοῖς ἀπ’ αὐτοῦ.

Βλάβας ἐξ ἀνθρώπων ἢ διὰ μῖσος ἢ διὰ φθόνον ἢ διὰ καταφρόνησιν γίνεσθαι, ὃν τὸν σοφὸν λογισμῷ περιγίνεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὸν ἅπαξ γενόμενον σοφὸν μήκέτι τὴν ἐναντίαν λαμβάνειν διάθεσιν μηδὲ πλάττειν ἐκόντα· πάθει μᾶλλον συσχεθήσεσθαι· οὐκ ἂν ἐμποδίσαι πρὸς τὴν σοφίαν. οὐδὲ μὴν ἐκ πάσης σώματος ἕξως σοφὸν γενέσθαι ἂν οὐδ’ ἐν παντὶ ἔθναι.

* Between the letter to Pythocles and that to Menocceus come excerpts (§§ 117-120) dealing with the wise man as